

Vira Burdiak

A Variety of Attitudes to Research of Democratic Changes in the Post-Socialist World

Democratic changes in the Central-Eastern Europe and the former USSR are researched in the article. The author found out the absence of unique standard of transition to democracy for these countries and they are divided into four groups: free typically Christian; partly free orthodox

УДК: 327:34

ОСНОВНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ГУУАМ ТА АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ОБ'ЄДНАННЯ

У статті автор розглядає особливості інтеграційних регіональних процесів на території СНД, зокрема ГУУАМ, а також основні етапи та шляхи їх подальшого розвитку. Наголошено, що у процесі становлення ГУУАМ сформована система різномірних контактів за участю глав держав, керівників зовнішньополітичних і оборонних відомств, національних координаторів. У висновках автор зазначає, що за чотири роки відбулися певні зміни напрямів і пріоритетів розвитку ГУУАМ, що засвідчили рішення Ялтинського саміту, зокрема: звужено перелік напрямів політичного співробітництва; заявлено про неможливість перетворення ГУУАМ на воєнно-політичну структуру; ключовим напрямом співробітництва визначено розвиток економічних відносин.

Ключові слова: інтеграція, ГУУАМ, Ялтинський саміт, пріоритети розвитку.

Сучасний світ – світ конкуренції. Найкращою ілюстрацією цього служить розвиток подій за перші роки ХХІ століття. Країни із високорозвинутою економікою відтісняють менш розвинутих конкурентів із перспективних ринків. Однак конкурують не тільки економіки – йде змагання між проектами майбутнього світового устрою, між різними точками зору на шляхи розвитку, між формами організації міжнародного життя та принципами взаємин між державами.

Найбільш великим досягненням на цьому шляху пошуку нових форм міждержавних об'єднань стало утворення Європейського Союзу; активізується також діяльність ряду об'єднань в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (АТР). Інтеграційні процеси набирають сьогодні силу у багатьох регіонах світу.

Цілком зрозуміло, що Україна не може залишатися осторонь від цих загальносвітових процесів, хоча їй необхідно вирішувати власні завдання, пов'язані із реорганізацією її господарства та інфраструктур, а також із серйозними перетвореннями у суспільному житті.

Одне із важливих завдань на сучасному етапі – досягти нової якості участі нашої держави у світових процесах. Україні необхідне різноманітне багатовекторне співробітництво та взаємодія з республіками колишнього СРСР, з Європою, США, країнами Азії. Адже реальність ХХІ століття полягає у тому, що основними гравцями та силами на світовій арені стає не тільки держава, але і транскордонні

countries; unintentional poor Moslem countries; the intransigent – Asian countries are with traditional religions and low level of income. The author analyses attitudes towards democratization and stages of transitional period in the countries of region and proves that democratization is not unification of the political map of the world but diversification of its development.

Key words: democratization, diversification, transit.

© Роман Гарат
(м. Коломия)

структури та об'єднання: регіональні структури, неурядові організації на кшталт Greenpeace, світові релігії. Їх вплив розповсюджується на всесвітні інфраструктури фінансів, комунікацій та транспорту.

Однією із основних проблем, пов'язаних з аналізом сучасного стану СНД та прогнозування розвитку інтеграційних тенденцій, постає питання про передумови об'єднання колишніх радянських республік. У більшості досліджень, присвячених взаємодії країн Співдружності, аналізуються фактори, які перешкоджають або сприяють відновленню єдності пострадянського простору [5–6, 10–12].

У даній статті автор поставив собі за мету розглянути особливості інтеграційних регіональних процесів на території СНД, зокрема ГУУАМ, а також основні етапи та шляхи їх подальшого розвитку.

ГУУАМ є регіональним об'єднанням п'яти держав – України, Азербайджанської Республіки, Грузії, Республіки Молдова та Республіки Узбекистан. Слід зазначити, що ГУУАМ по суті було та й залишається єдиним на теренах СНД міжнародним об'єднанням, в якому не присутня Російська Федерація. У зв'язку із цим експерти в сфері міжнародних відносин, особливо російські, пов'язують заснування цієї регіональної організації із діяльністю США, які за допомогою цієї структури, за словами головного радника з питань Євразії держдепартаменту США Ст.Манна, намагалися „запровадити геополітичний плюралізм на пострадянському просторі”, а також забезпечити „сприяння зміцненню демократії та безпеки у цих державах” [4]. Погоджується із такою оцінкою і керівник Українського інституту глобальних стратегій В. Карасьов, який зазначив, що США вбачають у цій організації інструмент збереження „демократичних тенденцій” в регіоні і „закріплення контролю над багатими газом та нафтою регіонами” [4]. Грузинський політолог Р. Сакварелідзе вважає, що „американці розглядають ГУУАМ як засіб віддалення від Росії усіх інших держав-членів СНД...З моменту свого виникнення ця організація виступала як альтернатива СНД, де домінувала Росія” [4].

Перша сторінка нинішнього об'єднання була написана у Страсбурзі 10 жовтня 1997 року під час саміту Ради Європи. Тоді було проголошено заснування консультативного форуму ГУУАМ у складі чотирьох країн

(Грузії, України, Азербайджану та Молдови). Група у складі цих країн сформувалася під час обговорення Договору про флангові обмеження в постійній раді ОБСЄ. У декларації, народженій під час Страсбурзької зустрічі було зафіксовано намагання щодо практичної співпраці, співробітництва, узгодження позицій щодо міжнародних проблем. У цьому документі президентами вищезазначених країн була підкреслена необхідність розвитку чотиристороннього співробітництва для зміцнення стабільності і безпеки в Європі на основі принципів поваги суверенітету, територіальної цілісності, непорушності кордонів держав, демократії, верховенства закону і поваги прав людини. Страсбурзьке комюніке формально закріпило поступове політичне зближення і практичне поглиблення співробітництва між країнами в багатьох галузях як на міжнародній арені, так і в двосторонніх відносинах.

Утворення альянсу ГУАМ експерти пов'язують із підписанням Російсько-білоруського договору про союз (1997 р.), із загостренням проблеми Чорноморського флоту та Придністровського конфлікту. 10 жовтня 1997 р. у Страсбурзі президенти країн ГУАМ провели зустріч з питання про створення політико-конституційного форуму. 24 квітня 1999 р. у Вашингтоні на ювілейному саміті НАТО до групи держав ГУАМ приєднався Узбекистан: ГУАМ перетворився в ГУУАМ. На спільному засіданні президентів держав ГУУАМ, який відбувся в той же день, було прийнято Заяву, в якій було проголошено курс на максимальну взаємодію з НАТО. Варто відзначити, що Заява була зроблена на піку кризи Росія–НАТО, викликаного бомбардуваннями Сербії. На „Саміті тисячоліття” (ООН, Нью-Йорк, 2000 р.) було оголошено про перетворення ГУУАМ у міжнародну організацію, а першому Ялтинському саміті ГУУАМ (червень, 2001 р.) була визначена структура цієї організації і, за вимогою України та Азербайджану, в декларації 2001 р. суттєву увагу було приділено економічним питанням.

Однак, у перші чотири роки діяльності ГУУАМ не було приділено достатньої уваги проблемі роз'яснення сутності організації населенню держав, які входили до даного альянсу. Так, для з'ясування позицій населення України та експертів щодо ГУУАМ Центр Разумкова наприкінці квітня - на початку травня 2001 р. провів два соціологічних дослідження: загальнонаціональне опитування та опитування 100 експертів. Основні результати опитувань наступні: Перше. 62,6% учасників опитувань – громадян України нічого не знали про ГУУАМ, 33,8% – щось чули, однак нічого не знають про мету та перспективи її діяльності і тільки 3,6% добре поінформовані з усіх питань, які стосуються ГУУАМ [2, с. 6]. Ні населення, ні державно-політична еліта не зараховують співробітництво в рамках ГУУАМ до зовнішньополітичних пріоритетів України – на важливість контактів з країнами ГУУАМ вказали лише 3% експертів і 1,8% опитаних громадян. За результатами того ж опитування країни, які входили

в ГУУАМ, а саме – Грузія, Узбекистан, Азербайджан і Молдова – займали тільки місця між 8 та 20 у списку держав, з якими Україна, у першу чергу, повинна налагоджувати взаємовигідну співпрацю, а перші місця посіли Росія, США та провідні країни ЄС.

Друге. Більшість експертів (68%) вважають, що ГУУАМ – це “економічне об'єднання країн довкола проекту транспортного коридору Азія–Європа” (таку думку поділяє чверть населення – 24,9%). Половина експертів (50%) переконані, що ГУУАМ – це „група держав, що об'єдналися з метою політичного протистояння російському впливу на пострадянському просторі” (з цим згідні 16,1% громадян). Примітно, що лише 4% експертів і громадян вважають ГУУАМ „воєнно-політичним об'єднанням держав для поглиблення контактів з НАТО” [1].

Третє. На думку фахівців, ГУУАМ як міжнародна структура має зміцнюватися за рахунок участі в ній Польщі (39%), Туреччини (34%), Румунії (21%), Болгарії (18 %). Загалом, це кореспондується з відомими пропозиціями Зб. Бжезінського щодо можливого асоційованого членства цих держав у ГУУАМ. Позиції населення інакші – посіли перші місця як можливі члени ГУУАМ: Росія (36,7%), Білорусь (21,8%), Казахстан (15,5%), Польща (9,5%), Туркменістан (9,4%), Вірменія (6,8 %), Таджикистан (6,3%) [2, с. 7].

Четверте. Більшість експертів (73%) і майже третина населення (34,4%) вважають перспективи ГУУАМ непевними. Очевидно, така стриманість в оцінках зумовлена усвідомленням внутрішніх і зовнішніх факторів, що об'єктивно перешкоджали поглибленню регіональної інтеграції у рамках „п'ятірки”.

П'яте. Попри таке обережно-скептичне ставлення щодо майбутнього ГУУАМ, ні експерти, ні населення не вважають, що співробітництво в рамках об'єднання непотрібне Україні. Навпаки, абсолютна більшість експертів (79%) і чверть опитаних громадян (25,5%) впевнені, що Україна мусить поглиблювати контакти в рамках ГУУАМ.

Тепер проаналізуємо джерела – установчі документи та інші нормативні акти, які оформили створення ГУУАМ та визначили цілі і стратегію діяльності цієї організації.

Уже в першому установчому документі – Страсбурзькій декларації ГУАМ, а також у Спільному комюніке, опублікованому за результатами зустрічі президентів Азербайджану (Г. Алієв), Грузії (Е. Шеварднадзе), Молдови (П. Лучинські) та України (Л. Кучми) від 10 жовтня 1997 р., було визначено коло питань, у рамках яких була визначена подальша інтеграція. По-перше, це „двостороннє та регіональне співробітництво”, по-друге, – „європейська та регіональна безпека”, по-третє, – налагодження політичних та економічних зв'язків.

В якості основної тактичної мети було проголошено про створення „євроазіатського транскавказького транспортного коридору”, однак у стратегічному плані

„була відзначена перспектива співпраці чотирьох держав у рамках ОБСЄ, інших європейських та атлантичних структур, включаючи... Раду Євро-Атлантичного Партнерства та програму НАТО „Партнерство заради миру”...” [9].

У Страсбурзькій декларації 1997 р. були визначені також і основні принципи діяльності ГУАМ: повага суверенітету та територіальної цілісності держав, непорушності кордонів, взаємоповаги, співпраці, демократії, верховенство закону, повага прав закону.

Другим за часом видання установчим документом стала Вашингтонська заява держав ГУУАМ, опублікована російською та англійською мовами 24 квітня 1999 р. під час ювілейного саміту держав НАТО. ГУАМ було перейменовано в ГУУАМ, оскільки на цій зустрічі до групи приєднався глава Узбекистану І. Карімов. Основний наголос, як сказано у декларації ГУУАМ 1999 р., було зроблено на співпрацю держав ГУУАМ у межах ООН та ОБСЄ. Таким чином, можна зауважити, що у даному документі переважав політичний, а не економічний фактор об'єднання. Особливо це підкреслюється в преамбулі документу: держави ГУУАМ відзначають „спільність цілей по зміцненню своєї державної незалежності та досягнення стабільності, безпеки та співпраці на просторі ОБСЄ, вільному від ліній розподілу та сфер впливу”, наголошують, що „співпраця у межах ГУУАМ не спрямована проти третіх держав”, і що „участь в інтеграції в європейські та євроатлантичні структури” виступає кінцевою метою діяльності організації” [3]. При цьому з восьми пунктів співпраці, узгоджених лідерами держав ГУУАМ, на друге місце висунуто розвиток співпраці „у рамках Ради Євро-Атлантичного Партнерства та Програми НАТО „Партнерство заради миру”, на четверте місце – поглиблення практичної співпраці „з метою зміцнення миротворчого потенціалу на основі відповідної правової бази”, і тільки на сьоме місце поставлена економічна вимога розширення взаємовигідного співробітництва держав ГУУАМ „щодо розвитку транспортного коридору Європа–Кавказ–Азія...”. Таке розташування пріоритетів співпраці у базовому документі ГУУАМ підтверджує думку, що дана структура, в першу чергу, акцентувала увагу на політичних аспектах співпраці. Варто зауважити, що у Вашингтонській заяві 1999 р. Україна, як і раніше, у Страсбурзькій декларації (1997 р.), наполягла на включенні пункту (№ 8) про проведення регулярних консультацій „на відповідних рівнях з питань, які представляють взаємний інтерес” [3].

Третій етап у розвитку взаємин в рамках ГУУАМ відкриває Нью-Йоркський меморандум президентів держав ГУУАМ від 6 вересня 2000 р., прийнятий під час „Саміту тисячоліття”, який проходив в ООН. На нашу думку, період 1999–2000 рр. для організації ГУУАМ виявився не настільки успішним, як період 1997–1999 рр. Незважаючи на всі зусилля представників ГУУАМ, до нього не приєдналися нові члени. Не було проведено і запланованої на 1999 р. Кримської

зустрічі лідерів ГУАМ. Водночас Меморандум 2000 р. закріпив і очевидні успіхи у розвитку співпраці в рамках ГУУАМ. Так, держави ГУУАМ підтверджуючи „свою прихильність основоположним принципам та нормам міжнародного права, закріпленим у Статуті ООН та відповідних документах ОБСЄ...” заявили про активізацію діяльності ГУУАМ в якості міжнародної регіональної організації [7]. Не випадково першим рішенням лідерів ГУУАМ, закріпленим у Нью-Йоркському Меморандумі, стала активізація багатостороннього співробітництва у межах ГУУАМ, надання йому „багаторівневого характеру” [7].

Заключним етапом у процесі становлення організації ГУУАМ став Ялтинський саміт (7 червня 2001 р.), проведений за ініціативою українського керівництва. Під час саміту за пропозицією Л. Кучми на передній план було висунуто обговорення „питань, пов'язаних із розвитком, ефективним функціонуванням та забезпеченням безпеки інфраструктури транспортних комунікацій, які проходять через території держав-учасників ГУУАМ, включаючи транспортний коридор Європа–Кавказ–Азія”.

За результатами саміту було підписано базові документи, які нормативно завершили перехід групи держав ГУУАМ до рівня регіональної міжнародної організації. Серед таких документів слід відзначити Ялтинську хартію ГУУАМ [13], Конвенцію по консульським питанням; було визначено й основні напрями проекту Угоди про створення зони вільної торгівлі ГУУАМ, а також подальші кроки на шляху формування цієї організації. Зокрема, передбачалося впродовж 2001–2002 рр. реалізувати затверджений міністрами закордонних справ у листопаді 2000 р. Перспективний план роботи ГУУАМ, завершити підготовку Положення про Інформаційний офіс ГУУАМ у м. Київ та розробити документ про статус, становище та мандат спостерігача в ГУУАМ.

Загалом керівники держав відзначили, що „Ялтинський саміт заклав основи більш глибокого розвитку співпраці держав-учасників ГУУАМ”, була досягнута домовленість про проведення наступного саміту також у Ялті в 2002 р. Це, безумовно, свідчило про зацікавленість української сторони в діяльності країни у складі організації. Так, у своїй промові за результатами саміту Л. Кучма відзначив наступні особливості діяльності організації, яка формувалася, та ролі України в її становленні і функціонуванні: “Не буде перебільшенням вважати Ялтинський саміт етапною подією в становленні ГУУАМ... Україна пропускає свої позиції крізь призму інтересів усіх держав-учасниць ГУУАМ... ГУУАМ – це держави, згуртовані спільною зацікавленістю у максимально ефективному використанні переваг свого географічного та геополітичного становища... кожна з яких надає великого значення зміцненню свого суверенітету, захисту територіальної цілісності, забезпеченню економічної безпеки” [8]. Передбачаючи можливі неоднозначні трактування своєї промови

стосовно Росії, Л. Кучма ще раз наголосив, що „у факті створення ГУУАМ та його діяльності немає ані найменшої загрози чийм-небудь інтересам”. На завершення Л. Кучма ще раз акцентував увагу саме на економічній складовій ГУУАМ, вважаючи її пріоритетною: „... я бачу головне завдання в посиленні економічної домінанти діяльності об’єднання” [8]. У зв’язку із цим він визначив три найближчих завдання як для України, так і для ГУУАМ загалом: 1) створення умов для поглиблення торгово-економічного співробітництва – створення зони вільної торгівлі; 2) забезпечення максимальної вигоди від використання міжнародних транспортних коридорів („це головна зв’язуюча ланка нашого об’єднання”, – відзначив Л. Кучма) і, зрештою, 3) забезпечення енергетичної безпеки держав ГУУАМ [8].

Водночас педалювання українським президентом економічної проблематики на фоні основних тем та промов інших президентів, особливо Молдови та Азербайджану, свідчать про неоднозначну оцінку мети ГУУАМ уже в 2001 р. так, президент Молдови В. Воронін заявив, що для нього важливі саме політичні дивіденди від ГУУАМ, у зв’язку з чим він особливо відзначив успіхи молдавської дипломатії – вступ Молдови до СОТ (8 травня 2001 р.) та приєднання до Пакту стабільності для Південно-Східної Європи (червень, 2001 р.). Для Азербайджану, який, за підтримки США, планував здійснювати доставки нафти в Європу в обхід Росії (траса Баку – Джейхан), тим більше була важливою політична складова проекту ГУУАМ – підтримка інтересів США на Кавказі. Не меншою мірою це стосувалося позиції Е. Шеварднадзе (Грузія) та І. Карімова (Узбекистан): ці лідери ГУУАМ своєю участю в даній організації прагнули здобути надійну основу для подальших переговорів з Росією; вони, обмежуючись тільки участю у формуванні міжнародно-правової бази ГУУАМ, намагалися визначити, хто їм більше запропонує – Росія чи США.

Результатом компромісу позицій України з одного боку, Молдови, Грузії, Азербайджану – з другого, та Узбекистану – з третього, стало прийняття одного із найбільш важливих документів ГУУАМ – так званої „Ялтинської Хартії” (7 червня 2001 р.). У ній передбачалося визначити баланс інтересів держав ГУУАМ у зовнішньополітичній, економічній та географічній сферах. Мова йшла, у першу чергу про те, що держави ГУУАМ, з одного боку, орієнтувалися на євроатлантичні структури (особливо – на політику США), з іншого боку, входять до СНД, провідним гравцем якого була і залишається Росія. Цим і був обумовлений той факт, що робочими, офіційними мовами ГУУАМ було проголошено англійську та російську [13].

Структурно ГУУАМ копіює ОБСЄ: у п. 7 Хартії записано, що „рішення в рамках ГУУАМ приймаються консенсусом” (як в рамках ОБСЄ, на противагу ООН); в п. 6 („Організаційна структура ГУУАМ”) також фігурують основні органи ОБСЄ, тільки під дещо

зміненими назвами, але з аналогічними функціями. Так, найвищим органом була щорічна зустріч Глав держав (п. 6.1); для ОБСЄ – це саміт глав держав та урядів, який проводиться раз у два роки. Порядок денний таких зустрічей глав ГУУАМ аналогічний питанням, які розглядаються на самітах ОБСЄ: там обговорюються основні напрями політичного, економічного та гуманітарного співробітництва у рамках ГУУАМ, питання створення спеціалізованих органів, узгоджуються позиції держав-учасників. В якості Виконавчого органу ГУУАМ визначені Засідання міністрів закордонних справ, які проводяться 2 рази на рік (п. 6.2 Хартії); пізніше Засідання були перейменовані у Раду, тобто в РМЗС ГУУАМ з 2002 р., аналогічну РМЗС ОБСЄ. Робочим органом ГУУАМ став Комітет Національних Координаторів (КНК), який призначається міністрами закордонних справ, по одному від кожної держави, у функції яких входить координація діяльності ГУУАМ та підготовка зустрічей Глав держав і РМЗС (п. 6.3). Подібними органами у структурі ОБСЄ були спочатку – КСДЛ, а потім Політрада [13].

Мета співпраці ГУУАМ, проголошена в п. 1 Хартії, також, в основних рисах, співпадає з метою ОБСЄ: це „сприяння соціально-економічному розвитку” держав регіону, „зміцнення та розширення торгово-економічних зв’язків”, „розвиток транспортно-комунікаційних магістралей”, „зміцнення регіональної безпеки”, „взаємодія у рамках міжнародних організацій”. Відзначимо, що всі держави ГУУАМ на той момент входили тільки до трьох міжнародних політичних організацій – ООН, ОБСЄ та СНД. До цих же організацій входила і Російська Федерація. Однак Росія не була запрошена в ГУУАМ навіть у якості спостерігача, на відміну, скажімо, від США, Румунії, Ірану, Латвії, Польщі та інших держав, лідери яких у різний час (впродовж 2002–2009 рр.) відвідували саміти ГУУАМ.

Отже, у процесі становлення ГУУАМ сформована система різнорівневих контактів за участю глав держав, керівників зовнішньополітичних і оборонних відомств, національних координаторів. У рамках політико-консультативного форуму країни-учасниці започаткували спільну взаємодію в міжнародних організаціях для формування та просування спільних позицій.

За чотири роки відбулися певні зміни напрямів і пріоритетів розвитку ГУУАМ, що засвідчили рішення Ялтинського саміту, зокрема: звужено перелік напрямів політичного співробітництва; заявлено про неможливість перетворення ГУУАМ на воєнно-політичну структуру; ключовим напрямом співробітництва визначено розвиток економічних відносин (насамперед - реалізації транспортно-енергетичних проектів); взято курс на зміцнення організаційних основ ГУУАМ. Крок на шляху інституціоналізації об’єднання зроблено на Ялтинському саміті – президенти країн-учасниць підписали Хартію ГУУАМ, де визначена організаційна

структура об'єднання. У позиціях країн-учасниць ГУУАМ зберігаються суттєві розбіжності, зокрема, стосовно створення зони вільної торгівлі, "глибини" інституалізації ГУУАМ, а також перспектив і суб'єктів можливого розширення об'єднання. Складні процеси розвитку ГУУАМ відбиваються в оцінках експертів і населення України. Обидві групи опитаних не відносять співробітництво в рамках ГУУАМ до числа зовнішньополітичних пріоритетів нашої держави. Переважна більшість опитаних експертів вважають перспективи ГУУАМ невизначеними; скептично оцінюють перспективи ГУУАМ і громадяни України. Попри таке обережно-скептичне ставлення, ні експерти, ні громадяни не вважають, що співробітництво в рамках ГУУАМ не потрібне Україні. Навпаки, більшість експертів і чверть населення переконані, що нашій державі необхідно поглиблювати контакти в рамках ГУУАМ.

Джерела та література:

1. ГУУАМ після ялтинського саміту: реалії та перспективи // Дзеркало тижня. – 2001. – 7 липня; 2. ГУУАМ як регіональне об'єднання: підходи та оцінки // Національна безпека та оборона. – 2001. – № 7. – 80 с. 3. Заявление Президентом Азербайджанской Республики, Грузии, Республики Молдова, Украины и Республики Узбекистан. – Режим доступу: <http://guam-organization.org/node/305>; 4. Кишиневский ледокол. Виктор Ющенко создает собственное СНГ // Время новостей. – 2005. – 22 апреля; 5. Крылатых Э. Региональные торговые соглашения в рамках ВТО и аграрный рынок СНГ / Э. Крылатых, О. Строкова // Мировая экономика и международные отношения. – 2003. – № 3. – С. 49–55; 6. Ланьков А. Почему нет (и не будет) „Восточноазиатского содружества” / А. Ланьков // Русский журнал. – 2001. – 19 декабря; 7. Нью-Йоркський Меморандум Президентом Азербайджанской Республики, Грузии, Республики Молдова, Республики Узбекистан и Украины. – Режим доступу: <http://www.zatulin.ru/institute/sbornik/037/00.shtml>; 8. Речь Президента Украины Леонида Кучмы. – Режим доступу: <http://www.zatulin.ru/institute/sbornik/037/00.shtml>; 9. Совместное коммюнике встречи Президентом Азербайджана, Грузии, Молдовы и Украины. – Режим доступу: <http://guam-organization.org/node/439>; 10. Тарасова Е. В. Условия развития интеграционных процессов на постсоветском пространстве / Е. В. Тарасова – Режим доступу: http://auditorium.ru/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&CounterThesis=1&id_thesis=2138&PHPSESSID=9e2cafb63a95e1a407a053e9d7048be; 11. Шишков Ю. В. Интеграционные процессы на пороге XXI века. Почему не интегрируются страны СНГ / Ю. В. Шишков. – М. : НП “Третье тысячелетие”, 2001. – 478с.; 12. Шишков Ю.В. Реинтеграция постсоветского пространства и опыт Западной Европы / Ю. В. Шишков, В. Р. Евстигнеев. – М. : ИМЭМО, 1994. – 265с.; 13. Ялтинская Хартия ГУУАМ. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=888_008&zahyst=4/UMfPEGznhh8zL.ZixqeByDHI48Ms80msh8Ie6.

Roman Garat

Key Stages of GUUAM Forming and Analysis of Its Regulatory Framework

In this article an author analyses features of the regional integration processes in the CIS, including GUUAM and the main stages and ways of their further development. It says that in the process of GUUAM generated by various levels of contacts with heads of state, heads of foreign and defense ministers, national coordinators. In the conclusions the author notes that in four years, there were certain changes directions and priorities of the GUUAM, which confirmed the decision of the Yalta summit, including: limited list of areas of political cooperation, stated the impossibility of converting the GUUAM in the military and political structure, the key areas of cooperation identified the development of economic relations.

Key words: integration, GUUAM, Yalta summit, priorities of development.

© Оксана Докаш
(м. Чернівці)

ПОЛІТИЧНИЙ ГЕРОЙ: РОЛЬОВИЙ МІФ ВОЖДЯ В ПОЛІТИЦІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

В статті аналізується архетип та рольовий міф героя в політичному контексті на сучасному етапі. В результаті автор робить висновок, що політичний персонаж лише персоніфікує собою ідеї, ідеали, цінності, інтереси певного соціального прошарку (існуючого/потенційно можливого) або соціуму в цілому. Фігура політичного героя є стрижневим елементом політичного процесу, навіть якщо даний процес узгоджується з якоюсь концепцією чи технологією. Політичні міфологеми міцно ввійшли в наше життя і, щоб адекватно сприймати й реагувати на них, необхідно більш усвідомлено вивчати те, чим намагаються нагодувати нас владні структури.

Ключові слова: архетип, рольовий міф, політичний герой, національний герой, політична міфологія, політичний вождець.

Героїчний міф - це міф про народження, смерть і відродження героя, в якому втілені сподівання покоління і поєднані вища форма колективності й вища форма індивідуальності. Так само політичний персонаж лише персоніфікує собою ідеї, ідеали, цінності, інтереси й т.п. певного соціального прошарку (існуючого/потенційно можливого) або соціуму в цілому. Фігура політичного героя є стрижневим елементом політичного процесу, навіть якщо даний процес узгоджується з якоюсь концепцією чи технологією. Через фігуру політичного героя ця концепція тільки й може бути представлена суспільству.

Метою даної статті є аналіз архетипу та рольового міфу героя в політичному контексті на сучасному етапі. Дослідженням даного питання займалися такі знані науковці-класики соціальної міфології, як Р. Барт,